

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

11

*Egidijus Motieka.
Didysis Vilniaus seimas*

1996

LIETUVIŲ
ATGIMIMO ISTORIJOS
STUDIJOS

LIETUVOS
MOKYKLAI

600

Mykolo Römerio 120-osioms metinėms

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

11

Egidijus Motieka
Didysis Vilniaus seimas

VILNIUS

Saulabrolis

1996

UDK 947.45
Li-191

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

Antanas Kulakauskas
Česlovas Laurinavičius
Raimundas Lopata
Rimantas Miknys
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Vladas Sirutavičius
Giedrius Subačius
Antanas Tyla

*Autorius dėkoja Atviros Lietuvos fondui,
Lietuvos istorijos institutui,
Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui Vytautui Landsbergiui,
Švietimo ir mokslo ministerijai,
prisidėjusiems prie knygos išleidimo.*

© *Egidijus Motieka, 1996*
© *Lietuvos istorijos institutas, 1996*

ISSN 1392-0391
ISBN 9986-814-01-4

TURINYS

PRATARMĖ	7
ĮVADAS	8
I skyrius. LIETUVIŲ SUVAŽIAVIMO ORGANIZAVIMAS	
1. Lietuvos politinė situacija 1905 m. sausio–rugsėjo mėn.	46
2. Lietuvių suvažiavimo idėja ir iniciatyva	60
3. Memorandumas Rusijos vyriausybei	76
4. Lietuvių atstovai VI Rusijos žemietijų suvažiavime	94
5. Lietuvių visuomenės pasirengimas Suvažiavimui	107
II skyrius. SUVAŽIAVIMO DARBAS	
1. Suvažiavimo pradžia	118
2. I ir II posėdžiai: Lietuvos ir Rusijos politinės situacijos bei Lietuvos autonomijos klausimai	138
3. III ir IV posėdžiai: agrarinis ir Lietuvos mokyklų klausimai	158
4. Suvažiavimo nutarimai	174
5. Suvažiavimo dalyvių grupuočių priimti nutarimai	193
III skyrius. SUVAŽIAVIMO PASEKMĖS	
1. Lietuvių ir Lietuvos visuomenė po Suvažiavimo	209
2. Rusijos valdžios požiūris į Suvažiavimą. Represijos	240
BAIGIAMASIS ŽODIS:	
Didžiojo Vilniaus seimo reikšmė	260
PRIEDAI	
Nr. 1 Atsišaukimas į lietuvių tautą	275
Nr. 2 Lietuvių Memorandumas Rusijos Ministrų Tarybos pirmininkui S. Vitei	277
Nr. 3 Odesos lietuvių nutarimai	284
Nr. 4 Lietuvių suvažiavimo Vilniuje programa	287

Nr. 5	LSDP parengta Lietuvių suvažiavimo Vilniuje programa	288
Nr. 6	J. Basanavičiaus kalba pradedant Lietuvių suvažiavimą Vilniuje	290
Nr. 7	Suvalkų gubernijos lietuvių nutarimai	293
Nr. 8	Lietuvos valstiečių sąjungos nutarimai	294
Nr. 9	Lietuvių suvažiavimo Vilniuje nutarimai	297
Nr. 10	Lietuvių suvažiavimo Vilniuje nutarimas dėl lietuvių kalbos Vilniaus vyskupijos bažnyčiose	299
Nr. 11	LSDP sušaukto darbininkų ir valstiečių susirinkimo nutarimai	300
Nr. 12	Krikščionių demokratų nutarimai	306
Nr. 13	Lietuvos mokytojų susivienijimo nutarimai	308
Nr. 14	Tautiškosios lietuvių demokratų partijos Steigiamojo susirinkimo protokolas	311
Nr. 15	Amerikos lietuvių suvažiavimo Filadelfijoje nutarimai	313
	TRUMPINIAI	317
	STRESZCZENIE	318
	SUMMARY	329
	RESUME	342
	ASMENVARDŽIŲ RODYKLĖ	354
	VIETOVARDŽIŲ RODYKLĖ	361

Priedas Nr. 12

Krikščionių demokratų nutarimai

Krikščionių demokratų Lietuvių suvažiavime Vilniuje platinta programa (ar programos tezės?) nėra išlikusi. Todėl pateikiame „kunigų susirinkimo“, įvykusio Vilniuje 1905.XI.23(XII.6), kreipimąsi į Vilniaus vyskupą baroną Edvardą von der Ropą. Jame buvo detalizuoti Lietuvių suvažiavimo Vilniuje nutarimai dėl Vilniaus vyskupijos bažnyčių. Plačiau apie tai žr. šios knygos p. 201–204.

PUBLIKACIJA

*Nutarimas kunigų, susirinkusių lapkričio 23 (gruodžio 6) d.
1905 m. Vilniuje pas kun. Kuklą*

Visi susirinkusieji kunigai, kurių buvo arti 100, matydami apverktiną lietuvių padėjimą Vilniaus vyskupystės bažnyčiose, nutarė kreiptis į Vilniaus vyskupą baroną Rop'ą su savo nutarimu. Svarbiausi to teisingo nutarimo punktai tai šie:

1) Kad visoje Vilniaus vyskupystėje, visose parapijose ir filijose, kur yra nors šimtas lietuvių, skaitoma būtų kas šventadienį evangelija lietuviškai.

2) Kad visose grynai lietuviškose ir maišytose džiakonystėse³¹, kun. džiakonai³², klebonai, filialistai ir komendoriai³³ būtų veiklus lietuviai (Maišytųjų parapijų ištyrimui nutarta surengti komisiją iš kunigų ir svietišku žmonių).

3) Kad Vilniaus seminarijon kuo greičiausia būtų įvestas lietuviškos kalbos mokymas: lietuviams priverstinas, o sugudėjusiems klierikams – liuosas.

4) Kad vienas iš dviejų: rektorius ar inspektorius būtų lietuvis arba gudas, bet gerai lietuviškai mokąs (Čia buvo nutarta, kad konsistoriuje ir vyskupo raštinėje būtų žmonės mokantys abi kalbas, kad reikale, kaip dvasiški, taip ir svietiški žmonės galėtų savaip susikalbėti: lietuviškai ar lenkiškai).

5) Kad Aušros Vartų ir Verkų (Kalvarijos) bažnyčiose būtų visuomet kunigai-lietuviai ir kad tose bažnyčiose būtų skelbiami pamokslai ir katechizacijos³⁴ lietuviškai; kad šventadieniais ir per atlydus, o ypač

nuo sekminių iki Paaugštinimo šv. Kryžiaus butų sakomi lietuviški pamokslai.

6) Kad visose Vilniaus miesto parapijinėse bažnyčiose, ypač tose, kuriose jau pirmiau lietuviai savo peticijose reikalavo, būtina butų skaitomos lietuviškos evangelijos su išguldymu katekizmų lietuviškai.

7) Kad pralotystės, kanaunikystės, džiakonystės ir klebonijos, o taip pat siuntimas klierikų akademijon butų suteikiamas pagal nuopelnus, o ne taip, kaip ikišiol buvo. Pagalios, kad seminarijon priimtų be murmėjimo ir lietuvius.

8) Kad Vilniaus seminarijoje butų sakoma lietuviškai pamokslai triskart per metus (kodėl taip mažai? Red.)

Tiek mes galime pasakyti apie tą nutarimą. Ką padarys Vilniaus vyskupas: ar išklausus tų teisingų ir pribrendusių mūsų reikalavimų, ar ne – laikas parodys.

Visų kunigų balsas.

Vilniaus žinios, 1905.XII.20(12), nr. 290.

³¹Dekanatuose.

³²Dekanai.

³³Kamendoriai.

³⁴Katekizavimo.